

LA MORT A ULLDECONA A L'EDAT MODERNA

SEGONA PART

Per ANTONIO RAGA CANALDA

Introducció

Aquest treball és la segona part de "La mort a Ulldecona a l'edat moderna", tercer i últim aspecte que havíem de tractar, després de veure els aspectes més importants pel que fa als matrimonis i batejos, per completar la demografia d'Ulldecona en el decurs dels segles XVII i XVIII.

Aquí veurem tot el segle XVIII. A més, a partir de l'any 1722 ens és possible conèixer el creixement natural del poble, ja que disposem del manual de batejos al registre parroquial.

Les fonts d'informació

Els llibres buidats són aquests:

Tom II anys 1647-1746

Tom III anys 1746-1774

Tom IV anys 1775-1804

Malauradament, el tom III està força mal conservat. Hi falten fulls i de l'any 1753 ens manquen 58 partides de defunció. L'any següent, el 1754, les mancances són de 82 partides. L'any 1768 no tenim dades de 31 defuncions. Al 1769 ens falten 25 òbits al llibre de registre. Per acabar, de l'any 1774 no tenim dades des del dia 30 de maig fins a finals d'any i no podem saber quants morts hi va haver. En total perquè falten els fulls del final del llibre.

En total, no hi ha dades de 196 òbits i disposem d'informació de 9.003 defuncions als llibres del registre parroquial, la qual cosa representa poc més del 2% de mancances.

Els llibres de registre parroquials amb els quals hem treballat per veure la nupcialitat, la natalitat i la mortalitat a l'edat moderna són l'instrument amb el qual es pot prendre el pols diari del nostre poble. No tots els pobles poden gaudir d'aquesta documentació. Les guerres i revoltes passades han fet desaparèixer molts arxius parroquials totalment o parcialment, però en queden encara en suficient quantitat per permetre l'estudi d'una comarca realitzat sobre la base de la documentació parroquial existent de diverses poblacions escollides com les més representatives dintre de la seua contrada (Ulldecona era en el període que hem treballat el nucli més representatiu, perquè era el de major població de la comarca del Montsià). Aquests arxius solament estant esperant un erudit local, un expert en demografia o un historiador que els desentranye tota la riquesa històrica que tenen guardada.

Arabé, utilitzar estadísticament aquestes fonts és un faena plena de dificultats i planteja una sèrie de problemes derivats de la mateixa naturalesa de la

documentació. Així doncs, s'ha de tenir en compte que aquests llibres no són un document històric conscient, sinó un fruit de les institucions eclesiàstiques a les quals servien. Tot i tenir en compte el seu gran valor com a registre, mai van perdre el seu caràcter econòmic, de la qual cosa pot resultar que alguna d'aquelles partides que correspondria a actes realitzats gratuïtament no consta als registres, ja siga matrimonis, batejos o defuncions.

Cap també la possibilitat que en temps d'epidèmia, quan la gran quantitat de defuncions eliminava totes les pràctiques i requisits de consuetud, les partides d'òbits apareguessen també incompletes. El canvi de capellà, la seua defunció o trasllat poden influir en la continuïtat dels registres. La falta de fulls i de llibres, o el seu deteriorament, poden mutilar o inutilitzar aquest considerable material estadístic. Cal tenir en compte tot això per no caure en la temptació o la comoditat de voler presentar dades, gràfics o corbes demogràfiques estèticament admirables, però històricament falses.

La mortalitat d'albats al segle XVIII

L'estudi de la mortalitat representa un bon indicador de la situació econòmica i social d'un poble o d'una regió en un moment concret, ja que és molt sensible als canvis de conjuntura. Així, la mortalitat adulta catastròfica ens indicarà una guerra, una epidèmia o algun altre fet extraordinari: La mortalitat infantil, en canvi, és més sensible a la fam i a la pobresa. El cos adult resisteix millor una època de privació, mentre que el cos del infant, si no té les suficients proteïnes per al seu creixement, no pot desenvolupar-se i és més propens a contraure malalties i a la mort.

També els xiquets eren més propensos a les endèmies estivals de les diarrees i infeccions gastrointestinals, produïdes

sovint per l'estat de les aigües i per les altes temperatures, així com pels remeis contraproductius donats pels metges (com pot ser la llet de cabra, que podia estar infectada i produir la febre de malta).

En xifres absolutes l'any 1798, amb 141 òbits d'albats, fou el pitjor del segle. En canvi, perceptualment fou l'any 1759, amb 140 infants morts i el 78,65 del total d'enterraments.

Per contra, els primers anys del segle van ser els millors per a la vida dels infants, tant en xifres absolutes –cosa lògica per la menor població– com en xifres relatives. L'any 1705 sols registra 14 albats morts i el 32,55 del total d'òbits que figuren al registre. En els catorze primers anys del segle (anys de la guerra de Successió) solament en tres es registren més defuncions d'albats que de cossos, cosa poc habitual al llarg del segle.

Analitzarem a continuació la taxa de supervivència. És a dir, els infants que aconseguen fer-se adults. Disposem de les dades dels baptismes de l'any 1722, i la veurem per decennis per evitar les fluctuacions i poder intuir les tendències del segle. L'evolució és força uniforme, al voltant del 50%. Es registren el 46,33% d'infants morts sobre el total de batejats al llarg dels 79 anys en què disposem dades sobre batejos. Per decennis, el millor per a la vida dels infants és l'últim del segle, en què el 59% alcanza l'edat adulta. Mereixen també destacar-se com a bons els decennis 1751-1760 i 1771-1780. Per contra, el pitjor és el decenni 1761-1770, en què sobreviuen menys de la meitat dels batejats, solament el 48,86%. Per sexes, la relació que hi ha entre les defuncions al llarg de tot el segle i la de batejos dels 79 anys de què tenim informació és pràcticament la mateixa: el 51,29% dels batejos són nens i els òbits d'albats dels cent anys del sexe masculí són el 51,27% del total.

Taxa de supervivència

Percentatge d'infants que arriben a adults sobre el total dels naixements registrats

Decenni	Baptismes	Defuncions albats	%
1722-1730	853	425	50,18
1731-1740	1.076	523	51,40
1741-1750	1.211	596	50,79
1751-1760	1.208	518	57,12
1761-1770	1.263	646	48,86
1771-1780	1.288	545	57,69
1781-1790	1.428	691	51,62
1791-1800	1.591	652	59,02
Total	9.918	4.596	

El moviment estacional de la mort

Un primer cop d'ull ens fa diferenciar ràpidament entre la diferent evolució mensual de la mortalitat infantil i l'adult, provocada per diferents causes que porten a un comportament divers, que comentarem tot seguit.

La punta destacada dels enterraments dels infants és el més d'agost, seguit de prop pels mesos de juliol i de setembre. Són els tres mesos en què la terra està més calenta i s'arriba als màxims termomètrics i mínims pluviomètrics, la qual cosa condueix a una forta presència de virus infecciosos i contagiosos que afectaran els cossos dels nens majoritàriament.

Són malalties transmeses tant per l'aigua –poca i estancada– com pels aliments i els animals –sobretot paràsits i insectes en general. Aquesta situació ambiental portarà

a fortes diarrees entre els més petits, amb la fatal deshidratació infantil –també per insolació– i a la mort.

Entre els mesos de juliol, agost i setembre morirà el 38% dels més petits. Per contra, entre els tres mesos més freds de l'any –desembre, gener i febrer–, no s'arribarà ni a la meitat d'aquesta xifra de defuncions d'albats.

Hem fet un quadre dels valors mitjans de pluja a Ulldecona en el decurs de 30 anys del segle XX (30 anys és l'espai de temps mínim que estableix la climatologia per determinar les característiques climàtiques d'un lloc concret). Aquí volem ressaltar que mentre els setze primers anys la mitjana anual era de 647,3 mm (López Bonillo, 395), els darrers catorze anys (les dades dels quals ens aporta Porcar) aquesta mitjana baixa a 551,4 mm.

Òbits d'albats (Ulldecona, 1701-1800)

Mes	Total	%	Mes	Total	%
gener	341	6,49	juliol	713	13,57
febrer	330	6,28	agost	748	14,23
març	382	7,27	setembre	543	10,33
abril	335	6,37	octubre	430	8,18
maig	379	7,21	novembre	325	6,18
juny	410	7,80	desembre	320	6,09

Mes òbit	gener	febrer	març	abril	maig	juny
Xifra absoluta	341	330	382	335	379	410
Divisor	31	28,25	31	30	31	30
Xifra per dia	11,00	11,68	12,32	11,17	12,23	13,67
Proporcional	77	81	86	78	85	95

Mes òbit	juliol	agost	setem.	octubre	nov.	desem.
Xifra absoluta	713	748	543	430	325	320
Divisor	31	31	30	31	30	31
Xifra per dia	23,00	24,13	18,10	13,87	10,83	10,32
Proporcional	160	168	126	97	75	72

Valors mitjans de pluja a Ulldecona en 30 anys
(anys 1957-1972, 1983-1992 i 1995-1998)

octubre a març	abril a setembre	hivern	primavera	estiu	Tardor
357,7 mm	241,6 mm	156,3 mm	115,6 mm	75,9 mm	251,5 mm
59,7%	40,3%	26%	19,3%	12,6%	42,1%

Distribució mensual de la pluja total i percentual

oct.	nov.	des.	gen.	feb.	març
96,8	73,6	75,7	51,2	29,4	31,0
16,2	12,3	12,6	8,5	4,9	5,2
abril	maig	juny	juliol	agost	setembre
37,8	46,8	31,4	11,3	33,2	81,1
6,3	7,8	5,2	1,9	5,5	13,6

Fonts: per 1957-1972, Diego López Bonillo, i per a 1983-1992 i 1995-1998, Josep Porcar Yvars.

La mortalitat d'adults al segle XVIII

La primera impressió que tenim al veure els quadres de la mortalitat adulta és la d'una gran regularitat, cosa que contrasta amb les fortes oscil·lacions de la mortalitat infantil. Hem fet l'índex de la diferenciació de sexes, tot i que en el total del segle es registren més morts adultes del sexe femení –50,41% de dones per 49,59% d'homes–, hi ha dos decennis en què els homes registren de forma més clara més morts que les dones.

La mortalitat masculina adulta puja per damunt la femenina en el decenni 1701-1710, amb el 52,2%, que podem atribuir, sense cap mena de dubte, als morts de la guerra de Successió. L'altre decenni en què la mortalitat masculina adulta supera la femenina és el de 1781-1790, amb el 53,6%. Aquí és més difícil esbrinar-ne la possible causa, però podria ser originada per un inferior nombre de dones adultes, cosa que no podem confirmar perquè la nostra població no disposa de les dades del cens de Floridablanca de l'any 1787.

Javam veure que fams, guerres i pestes, a més a més de les malalties infectocontagioses, foren el pitjor flagell de la població a l'edat moderna. Aquí volem

assenyalar una altra malaltia que apareix en el registre parroquial de forma esporàdica: l'apoplexia (el registre no diferencia entre el vessament cerebral que només provoca la paràlisi d'una part del cos, o hemiplexia, i el que el paralitza completament, l'apoplexia pròpiament dita). De totes maneres el resultat sol ser fatal.

L'apoplexia és la malaltia coneguda com a feridura. Popularment també se la coneix al nostre poble com a *atac*, i pot ser provocada per un ictus –vessament cerebral espontani– o per un infart –manca d'irrigació d'una part del cervell. Com podem veure, aquesta malaltia era tan comuna abans com ho és avui en dia per desgràcia, segons sembla.

Com podem veure hi ha més òbits de dones que d'homes. Aquí volem ressaltar un fet prou corrent d'aquesta època: el cas de parteres que moren al portar al món el seu fill, lactant que amb la seua mort arrossega també la mare... Hi ha parts dobles o triples, que rarament sobrevisqueren. Aquesta és la imatge que tenim de la misèria humana d'aquesta època.

Sobre aquest apartat sabem que en el decurs dels 79 anys de batejos de què

Diferenciació per sexes de la mortalitat adulta (1701-1800)

Decennis	Totals	Hòmens	%	Dones	%
1701-1710	368	192	52,2	176	47,8
1711-1720	246	118	48,7	128	51,3
1721-1730	335	164	48,9	171	51,1
1731-1740	345	160	46,4	185	53,6
1741-1750	392	190	48,5	202	51,5
1751-1760	340	172	50,6	168	49,4
1761-1770	535	269	50,3	266	49,7
1771-1780	323	155	48,0	168	52,0
1781-1790	431	231	53,6	200	46,4
1791-1800	432	207	48,3	225	51,7

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'APU

disposem dades (1772-1800) hi hagué 99 bessonades i 1 part triple, la qual cosa representa un 1% del total dels parts registrades (vegeu Raïls, número 4).

Assistia al moment del part una comare o llevadora. Era la mà experta (més per la pràctica que per la ciència). Si havia d'obrir la mare acudia un cirurgià—que acostumava a ser un sagnador o barber-, i solament en casos rars i extrems eren auxiliats pel metge. Per acabar, direm que dels 9.918 batejos registrats en el decurs dels 79 anys del segle de què disposem dades, hi hagué 442 batejats d'urgència —per córrer risc la vida de l'infant-, dels quals finaren 166.

Moviment estacional de la mortalitat adulta

El primer fet que volem ressaltar al veure els quadres de les defuncions de tot el segle per mesos és que la mortalitat adulta no supera cap mes la infantil. Hi ha un mes —gener- que pràcticament són iguals —341 infants morts per 340 adults. La resta, la xifra de les defuncions adultes es queda força per sota de la dels infants.

Segon fet a destacar: la mortalitat dels cossos és molt més plana i regular que la

dels albatz—aquesta segona té fortes puntes a l'estiu. En els òbits adults, proporcionalment, hi ha set mesos que superen la mitjana: setembre, febrer, gener, abril, octubre, març i agost, per aquest ordre. Els mínims, en canvi, es produeixen a la primavera: els mesos de juny i maig són, amb diferència, els millors.

Podem concloure dient que hi havia dos màxims: un d'estiu, a l'igual que en el cas dels infants atribuïble a les infeccions provocades per la manca de la manca de qualitat de l'aigua i pels insectes —principalment mosquits-, que provocaven en el primer cas malalties gastrointestinals i en el segon les tercianes.

El màxim d'hivern de morts adultes pot molt bé ser provocat per l'arribada del fred, amb canvis de temps que fan propenses la grip i altres malalties broncopulmonars que afecten la població més adulta. Tampoc no podem oblidar, d'una banda, el fet que els tres primers mesos de l'any eren, amb diferència, els de més alta natalitat (vegeu Raïls, número 4), amb el risc de les mares de morir de part i, de l'altra, la possibilitat de l'esgotament de la collita de cereals i llegums de l'any anterior, amb el corresponent augment de preus.

Òbits d'adults (Ulldecona, 1701-1800)

Mes	Total	%	Mes	Total	%	
gener	340	9,07	juliol	311	8,30	
febrer	315	8,41	agost	323	8,62	
març	330	8,81	setembre	349	9,31	
abril	326	8,70	octubre	333	8,89	
maig	265	7,07	novembre	306	8,17	
juny	258	6,89	desembre	291	7,76	
Mes òbit	gener	febrer	març	abril	maig	juny
Xifra absoluta	340	315	330	326	265	258
Divisor	31	28,25	31	30	31	30
Xifra per dia	10,97	11,15	10,64	10,87	8,55	8,60
Proporcional	107	109	104	106	83	84

Mes òbit	juliol	agost	setembre	octubre	novembre	desembre
Xifra absoluta	311	323	349	333	306	291
Divisor	31	31	30	31	30	31
Xifra per dia	10,03	10,42	11,63	10,74	10,20	9,39
Proporcional	98	101	113	105	99	91

Mortalitat conjunta o total

Aquesta és la suma total de les mortalitats de xiquets i de grans. Les xifres totals i els seus percentatges estan fortament condicionats per la mortalitat dels albats. D'aquesta manera, els mesos d'agost, juliol i setembre destaquen com la punta més elevada de la mort, el mes d'octubre se situa proporcionalment en la mitjana i els

altres vuit mesos estan clarament per sota. Breu: per poder extreure conclusions de la demografia a l'antic règim és molt important separar la mortalitat infantil de l'adulta, ja que els seus comportaments són ben diferents i tractar-la en conjunt enfosqueix i distorsiona les possibilitats de fer-ne una anàlisi.

Mortalitat conjunta o total (Uildecona, 1701-1800)

Mes	Total	%	Mes	Total	%
Gener	681	7,56	Juliol	1024	11,37
Febrer	645	7,17	Agost	1071	11,90
Març	712	7,91	Setembre	892	9,91
Abril	661	7,34	Octubre	763	8,47
Maig	644	7,15	Novembre	631	7,01
Juny	668	7,42	Desembre	611	6,79

Mes òbit	gener	febrer	març	abril	maig	juny
Xifra absoluta	681	645	712	661	644	668
Divisor	31	28,25	31	30	31	30
Xifra per dia	21,97	22,83	22,97	22,03	20,77	22,27
Proporcional	89	93	93	90	84	91

Mes òbit	juliol	agost	setembre	octubre	novembre	desembre
Xifra absoluta	1.024	1.071	892	763	631	611
Divisor	31	31	30	31	30	31
Xifra per dia	33,03	34,55	29,73	24,61	21,03	19,71
Proporcional	134	140	121	100	85	80

Les morts anormals: violència, accidents estrangers i gent "trobada morta"

Apareixen consignades les causes de la mort en els casos en què el rector no va poder administrar els darrers sagraments i va considerar necessari apuntar el perquè d'aquesta impossibilitat. Aquest és el cas de les morts violentes, les accidentals i de la gent trobada morta.

29-7-1707. *Petrus Aedo. Miles del teniente coronel don Agautín Benero del Regimiento de ordenes, nuevo.*

1-8-1707. *Tomás Sandoval. Capitán de cavalleros del Regimiento de Sevilla, viejo.*

29-9-1707. *Joan Roch. Miles in domo hospitalis.*

25-9-1707. *Joannes García de López. Miles.*

8-10-1707. *Antonio Jungibo. Miles guardias de su Magestat de la primera compañía y quarta abrigada de don Andrés Valdés.*

17-7-1708. *Bernardus Xajo de Cisenbaz. Miles*

13-10-1708. *Franciscus Sánchez. Miles civitatis de Cartagena Cohortis vulgo dita de ordenes, nuevo.*

21-10-1710. *Juan. Francés de Marsella.*

7-11-1710. *Antonio Esquiriuela. Soldat del regiment de Guadalajara natural de la vila de Tronchón.*

13-3-1711. *Juan Pérez Calderón. Soldat.*

8-11-1711. *Jaime Felipi. Teniente de dragones del Regimiento del marqués de Caillut, natural de Sismago, reino de Milán.*

2-2-1712. *Josephus Seroris. Reg. Principis de Bandoma, de nacione gallus, de repente.*

15-4-1712. *Francisco del Campo. Natural de la villa de Madrid, soldado del regimiento de la Reyna. Morte violenta.*

6-11-1712. *Onofre Vert. Soldat del regiment de Arduino, natural de Manises.*

10-12-1712. *Joan Albert. Soldat del regiment del Príncep de Bandoma, de nació francès, natural de Sant Felius, província de Lenguadoc.*

27-12-1712. *Joan Calonge. Fill de Jacobo Calonge, soldat del regiment de dragons de Chatafort.*

22-1-1713. *Francisco Bleyron. Tinent de Drangons de Bandome, natural de Bineren, província de Hinault.*

8-2-1713. *Joan de Huria. Soldat del regiment de Usurra. Morte commitavit.*

2-2-1713. *Joseph Transmult. Soldat del regiment de Vallejo, de morte violenta.*

13-3-1714. *Nicolau Joan de Cobill. Subitor morte obit in nostro Hospitio.*

4-1-1715. *Andreas de Castro. Soldado natural del reino de Galicia del regiment de Santiago de cavalleria.*

10-1-1715. *Franciscus Reales. Natural de la Mancha, regiment de Santiago.*

22-5-1716. *Alonso García. Presbítero Capellán Regimiento infantería de Burgos, de la villa de Manzanillos.*

21-4-1719. *Josep Joan de Sta María. Sergent del regiment de Calatrava.*

29-4-1721. *Pascual Anastasio. De la ciudad de Mesaro del Reyno de Cecilia. Tambor del Rgto. De Valladolid.*

20-9-1722. *Enrique Besel. Soldat aleman del Rgto de Dragones de Frisia.*

20-9-1722. *Juan Besel. Soldado alemán.*

20-10-1722. *Thomas Fricul. Cabo de esquadra de la compañía vacante. Rgto. Dragones de Frisia, natural de Linburg.*

3-5-1725. *Petrus Besons. Miles de Charte de Belgia.*

4-5-1725. *Bernardo Marixal. Teniente de Rgto. de Belgia. Flamenco de la ciudad de Namur.*

24-8-1741. *Josep Toledo. Alferez y habilitado del Rgto. de Numancia.*

22-10-1742. *Nicole Ballester. Miles de corte de Milán, natural de Tarazona in hospitalis.*

21-2-1745. *Pedro Maon. Miles ex corte de Milán, morí en l'hospital d'Ulldecona.*

25-2-1745. *Joan Alonso. Miles ex corte de Milan in hospitali.*

24-2-1743. *Francisco León. Miles ex corte de Milan, natus de Ecija.*

8-11-1747. *Cristoforus López. Miles ex corte ordenes del loco Gausin Reyno Granateusi.*

1-6-1748. *Joseph Salado de Leon. Miles ex corte de Milan, natalis de Alcarasexos, diocesis de Cordova.*

15-12-1748. *Cristoforus Carpintero. Miles de de carbineros de la compañía del segundo comandante, natales civitates Ubeda, Regni et diocesi de Jaen.*

29-9-1750. *Emanuel Bayena. Miles ex*

corte de Pavia.

24-7-1752. *Simon Sans. Del Rgto. De dragones de Sagunto. Se le han hecho los sufragios que constan en el racional.*

22-4-1759. *Berthomeu Rodríguez. De nació portugués y habitant en esta villa. Se li dota la anima en vuit lliures de plata.*

12-10-1766. *Reverent Josep Nicolau. Prebere y Beneficiat de la Iglesia de Benicarló. No rebé ningun sacrament, lo encontraren eufegat en la llacuna terme de la present vila de Ulldecona.*

14-2-1768. *Joseph García del Amo. Soldado imbalido natural de la ciudad de Granada y vecino de esta, marido de Francisca Altabella.*

11-11-1771. *Antonio Faci. Mozo soldado del Regimiento del Varon de Redinch [...] natural del lugar de Ovalé, de la Suiza, canto de la Umbria.*

17-9-1778. *Diego Alcaraz. Natural de Granada, por constar en un certificado que es le encontró al difunto, y por Relación de su Amo, Dn. Josep Carrofa, Theniente Coronel del Rgto. de Dragones de Sagunto, natural, le oyó decir, quando le revia, que era de la villa de Alhama.*

7-6-1782. *Mn. Antonio Figueres. Presbítero y Retor. Por averse privado de sentidos del accidente que le acometió de proplegia, solo recibió la absolución sub conditione y el Sacramento de la Sta. Unción.*

16-7-1782. *Antonio Solá. Recibió la Absolución sub conditione y la Sta. Unción, por no ser capaz de la Eucaristía por su ignorancia.*

31-12-1782. *Salvador Antonio. Hijo de*

padres incògnitos, salido del Hospital de la Sta. Cruz de la ciudad de Barcelona, a cargo de Mariçangela Sales, muger de Sebastián Pagés, y bautizado en aquel dicho Sto. Hospital.

5-5-1783. Joseph Escudero. De edad de nueve años...murió sin sacramentos por haverle hallado muerto.

10-5-1783. Joseph Altabella. Recibió el Sto. Sacramento de la extremaunción por averle cogido un accidente de apoplejía que le privó.

17-5-1783. Vicenta Domenech. No recibió sacramento alguno, por haver muerto de improviso de sobre parto y no hizo testamento.

21-6-1783. María Teresa Nofre. Recibió el Sto. Sacramento de la extremaunción, pues los otros dos no los recibió por aver perdido el habla, y conocimiento, en fuerza de la apoplejía.

4-8-1783. María Bel. Recibió el Sto. Sacramento de la extremaunción solamente, pues los demas no los puedo recibir por estar privada de los sentidos.

4-8-1783. Vicenta Homs. Recibió el Sto. Sacramento de la extremaunción, pues perdió el habla hasta que murió.

14-8-1783. Clara Gil. Recibió los Stos. Sacramentos de Penitencia y Eucaristía, pues la extremaunción no llegó a tiempo por aver muerto quando se salía de la Iglá.

14-7-1783. Pascual Fuster. Recibió el Sto. Sacramento de la extremaunción, por haberse imposibilitado para los demás.

el Sto. Sacramento de la Extremaunción pues el de la penitencia y Eucharistia no pudo recibirlos por aver perdido la palabra desde el principio de la enfermedad.

25-12-1783. Joseph Sans. No recibió sacramento alguno por averle hallado muerto en la cama.

5-1-1784. Joseph Forcadell. Recibió solo el sacramento de la extremaunción, pues perdió la palabra y sentido para los otros dos.

1-2-1784. Bautista Gil. No recibió sacramento alguno, por averle hallado muerto el Sto. Hospital.

7-2-1784. Antonio Juan. Recibió el Sto. Sacramento de la extremaunción, pues para los demas no hubo tiempo.

22-3-1784. Manuela Segarra. No recibió sacramento alguno, por averla hallado muerta en la cama.

16-8-1784. Francisco Rodríguez. Albeitar. No recibió sacramento alguno, por averle hallado aogado en el pozo de su propia casa, en el que se dise que caió.

4-12-1784. Antonio Geyra. Natural de Alcanar. Recibió el Sto. Sacramento de la extremaunción, no habiendo lugar para los demás por estar privado por el accidente aplopético, no hizo testamento, murió en el Sto. Hospital.

30-12-1784. Damián Mijavila. Natural de Rosell. Murió en el molino de Dn. Joachim Miguel, vesino de Benicarló, estando dicho molino en el término de la presente villa, de donde le traxeron a este Sto. Hospital.

30-10-1783. Isidoro Doménech. Recibió

24-4-1785. Jayme Solá. No recibió

sacramento alguno por averle hallado muerto en su casa.

9-5-1785. Joseph Querol. No recibió sacramento alguno, por averle hallado muerto en su casa, y aver sido muerte repentina.

25-6-1785. Vicente Sales. De edad de nueve años, recibió el sacramento de la extremaunción, pues murió de desgracia, aviendo caído de un texado. Cuerpo.

26-6-1785. Miguel Fabra. Mozo. No recibió sacramento alguno, por aver muerto de un rayo, en la hermita de la Piedad.

5-7-1785. Domingo Mijavila. Recibió los Stos. Sacramentos de penitencia y extremaunción, pues el de la eucaristia no pudo recibirlo por el accidente que padecía.

23-8-1785. Andrés Revert. Recibió los Stos. Sacramentos de penitencia, sub conditione, y extremaunción, pues el de la Eucaristia no pudo por el accidente.

8-9-1785. Maria Francisca Solá. Moza de edad de siete años y medio. No recibió sacramento alguno por averla hallado muerta. Cuerpo.

1-11-1785. Agustina Aubiol. Moza. No recibió sacramento alguno, por averla hallado muerta.

3-11-1785. Un pobre. Que murió en el Sto. Hospital, a quien solo se le administró el Sto. Sacramento de la extremaunción, cuio nombre no se sabe por haver perdido el habla.

28-12-1785. Maria Prats. Viuda de Juan Millan, habitantes en la masía dicha la Miliana.

30-12-1785. Francisco Serranía. Que murió en San Carlos, alias la Rápita, como consta en la certificación de don Santiago Méndez Pbro. Cappu de aquel establecimiento.

19-2-1786. Lucas Garrit. De edad de ocho años...recibió solo el sacramento de la extremaunción. Cuerpo.

8-3-1786. Vicenta Puig. Recibió el Sto. Sacro. De la extremaunción pues para los otros no hubo lugar, a causa de no aver lucido intervalo en su locura.

18-3-1786. Dn. Joseph Caro y Fontes. Gran Conservador de la Religión de San Juan, hijo de Dn. Joseph Caro y Roca y Dña. Patricia Fontes, Marqueses de la Romana, en el Reyno de Valencia.

15-4-1786. Rita Querol. Moza. No recibió sacramento alguno por aver muerto baxo las ruínas de una casa que se caió.

15-4-1786. Joaquina Reverter. No recibió sacramento alguno, por aver muerto baxo las ruínas de una casa que se caió.

15-8-1786. Joachim Forcadell. De edad de siete años. No recibió sacramento alguno, por hallarse muerto. Cuerpo.

8-2-1787. Antonia Vericat. Viuda de Bautista Constantí, no recibió sacramento alguno por averla encontrado muerta.

25-3-1787. Joseph Oliver. Hijo de Joseph Antonio Oliver, soldado de guardias Valonas, y de Águeda Oliver, consortes, estando de tránsito. Párvulo.

22-4-1787. Josepha Doménech. No recibió testamento alguno por aver muerto de repente, no hizo testamento.

16-5-1787. *Vicenta Miró. De la villa de Vallybona, reyno de Valencia, vino a asistir a una hija suia, y murió sin recibir ningún sacramento, por aver muerto de repente.*

25-5-1787. *Benito López. Natural de Monforte, Reyno de Galicia. No recibió sacramento alguno, por aver muerto, preocupado de un fuerte frenesí, no hizo testamento.*

15-7-1787. *Miguel Sabria. Mozo natural de la villa de Chelva, obispado de Gerona (?) hallado en el Sto. Hospital en que murió.*
31-7-1787. *Mariano Oixant. No recibió sacramento alguno, por aver muerto de repente, ni hizo testamento.*

3-9-1787. *Pascual Sans. Habitante en el molino dicho de Noguera, termino de Vinaròs, recibió el sacramento de la extremaunción por aver muerto de aplopegía.*

25-11-1787. *Joaquín Minguet. Recibió los Stos. Sacramentos de penitencia y eucaristia, y por averle hallado muerto, no recibió el de la extremaunción.*

26-11-1787. *Miguel Forcadell. No recibió sacramento alguno, por averle hallado muerto en su casa.*

26-1-1788. *Valentina Mijavila. No recibió sacramento alguno, por aver muerto de repente.*

19-2-1788. *Bautista Olesa. Mozo. No recibió sacto. alguno por aver muerto de una sofocación de sangre.*

1-5-1788. *Francisca Mora. No recibió sacramento alguno por aver muerto de repente.*

22-6-1788. *Josepha Forcadell. Recibió el sacramento de la extremaunción, por aver quedado destituido de sentidos, y luego murió.*

10-8-1788. *Maria Carmela Franch. E dado sepultura eccla. dentro de la Ygla Perral. en su sepultura propia, delante el altar de S. Miguel. Recibió solo el sacramento de la extremaunción, por accidente aplopético de que murió.*

28-8-1788. *Francisca Vizcarro. Moza de veinte años. No recibió sacramento alguno por aver muerto de repente.*

28-9-1789. *Rosalea Obiol. No recibió sacramento alguno, por averla hallado muerta en el Sto. Hospital. Se le hizo entierro General.*

11-10-1789. *Maria Vizcarro. Muger de Vicente Gasulla, ausente, sin saber su paradero.*

29-6-1790. *Maria Vizcarro. No recibió sacramento alguno por averse aogado en un pozo.*

5-9-1780. *Antonio de Horta. E dado sepultura eccla. en el cementerio de dicha Ygla. a Antonio natural de la villa de Horta, según disen, por aver muerto, en este Sto. Hospital, no recibió sacramento alguno, por muerte casi de repente el mismo día en que llegó.*

26-6-1791. *Josepa Jornet. Recibió el Sto. Sacrato. de la extremaunción, por accidente repentino, de que murió luego.*

9-8-1791. *Joseph Roca. Escribano. Sacramento de la extremaunción por accidente aplopético, de que murió, se duda de la validad del testamento por*

avérsele encontrado en la faltriquera, según se dió, sin firma, ni entregado al escribano. Nota adicional: Francisco Fuster, soldado que era del Rgto. de Saboia, murió en la playa de Orán, en el hospital el día treinta de mayo del 91, como consta de la certificación de fray Diego Joseph Manjon, religiosos franciscano, día seis de julio.

7-11-1791. Joaquín Cervera, de Godall. Hallado muerto por desgracia en el término de la presente villa, fue traído en el Sto. Hospital de la misma, se le hizo entierro general, y demás sufragios que constan en el Racional.

29-11-1792. Bautista Escala. E dado sepultura eccla. en el cementerio de dicha Ygla a Bautista Escala, artillero, que se hallava deguarnición a la ciudad de Peñíscola, y pasava enfermo a la ciudad de Tortosa, según consta en el pasaporte que llevaba de don Antonio Anjoategui, Govdor. de dicha ciudad de Peñíscola.

2-1-1794. Andrés Pla. No recibió sacramento alguno por averle hallado aigado de humo en su casa.

3-6-1794. Francisco Graiot. Comerciante de nación francés, del lugar de Alij, corregimiento de Mausiach.

7-9-1794. Josep Ferrer. Natural de Villaseca, en el campo de Tarragona, hallado en el molino dicho de Noguera, Reyno de Valencia.

19-9-1794. Josep Fibla. Recibió el Sto. Sacramento de la extremaunción por aver caido de un árbol, y aver perdido el abla.

29-11-1794. Juan Elies. Recibió solo el sacramento de la extemaunción por averle impedido el hablar, y movimiento corporal,

un accidente aproplatético de que murió.

11-2-1795. Dr. Dn. Ambrosio Pont. Pbro. de nación francés, cura de Causer, obpdo. de Parmi, Condado de Foix, hallado en esta junto con otros sacerdotes de la misma nación que se extrañaron de Francia fixando su domicilio en esta.

9-6-1795. Jayme Badal. De nación francés, somiciliado en la villa de Nules, Reyno de Valencia, y por Real extrañamiento de aquel Reyno se domicilió en esta villa.

26-7-1795. Joseph Laveron. De nación francés, habitante en esta villa por orden superior, siendo antes vesino de la villa de Vinaròs.

27-8-1795. Joseph Nolla. De la villa de Castellvell, habitante en el molino de les Canals, tèrmino de la presente villa.

1-10-1795. Antonio Fillol. De nación francés, del lugar de Rellarch, provincia del Lemosín.

5-2-1796. Luis del Bosch. De nación francés y domiciliado en esta y marido de Antonia Conchello.

4-11-1796. Francisco Cotain. De nación francés, marido de Teresa Bel.

26-3-1797. Josefa Domenech. No recibió sacramento alguno: por haverle cogido un accidente, y murió de él repentinamente.

22-5-1797. Manuel Albiol. No recibió sacramento alguno porque se halló muerto en casa.

10-7-1797. Francisco Segarra. No recibió sacramento alguno: por aver muerto ahogado entre la torre del Codoñol y la

nueva población de San Carlos; y sin perjuicio de los derechos parroquiales del Sor Prior de la villa de Amposta, y auto del Alcalde Maior de Tortosa, fue enterrado en esta villa por las circunstancias q. expresa dto. auto.

11-8-1798. *Antonio Dufot . Deposité en la Ygla. De los P.P. Dominicos, hijo de Juan Dufont y de Maria Hernan, naturales de la villa de Plens, obispado de Claramon, en el Reyno de Francia.*

4-1-1800. *Un soldado de nación suiso recibió la extremaunción; pasava de tránsito y murió en este Santo Ospital, quedó luego disminuído de sentidos y no se le alló pasaporte, ni se pudo saber su nombre.*

Comentarem una mica aquest apartat. Tres són els fets que volem destacar: les nombroses morts dels militars (molt especialment en el decurs de la guerra de Successió), els abundants casos de mort per la malatia de l'apoplexia al llarg de tot el segle i finalment, el dels ciutadans francesos exiliats després de l'esclat de la revolució francesa.

L'evolució de la mortalitat al segle XVIII

L'evolució de la mortalitat segueix les característiques d'una demografia preindustrial, amb pujades i baixades continuades. Les puntes d'alta mortalitat s'identifiquen amb crisis demogràfiques originades per fams, guerres o epidèmies que feien veritables estralls sobre la població.

La primera crisi té lloc l'any 1707. És l'any que registra més homes morts de tot el segle (50), amb notable diferència sobre la resta. És any de guerra. Les tropes de Felip V conquereixen el regne de València i inicien l'assalt a Tortosa. També és dolent l'any

1706, però aquest any la mortalitat dominant és infantil, possiblement originada per una crisi de subsistència.

A la dècada 1720-1730 tenim com a anys destacats per alta mortalitat el 1729, d'alta mortalitat infantil, i el 1726, en què domina lleugerament la mortalitat adulta. Són anys de relativa pau, per la qual cosa no pot atribuir-se a la guerra.

Del període 1730-40 destaca el 1734 i el 1740, tots dos per l'elevat nombre d'albats morts, molt probablement a causa d'una altra sotragada de fam.

Al següent decenni són els anys 1748 (123 infants morts) i 1749 els anys nefastos per a la vida, que marquen un ritme gairebé cíclic d'una o dues crisis per dècada.

Entre 1750 i 1760 se situa la punta relativa més alta (després del 1740) i la segona en xifres absolutes (per darrere del 1798) de tot el segle: l'any 1759 moren 140 xiquets.

A continuació tenim el decenni més nefast de tot el segle. L'any 1767 és la punta més alta de mortalitat: 194 morts. Però ve precedit d'un altre força dolent, amb 171 morts. Una vegada més la mortalitat infantil és un factor determinant.

De 1770 a 1780 mereixen destacar-se negativament els anys 1777 i 1778, i novament per l'important nombre d'albats morts.

Entre 1780 i 1790 se situa la punta de defuncions absolutes més alta del segle després de l'any 1767. L'any 1782 registra la xifra de 189 morts. Una vegada més el pes de la mortalitat dels infants és l'origen de la punta destacada dels òbits.

Per acabar el segle, l'any 1798 ens torna a ferir una xifra alta de defuncions. Com podem veure, cap decenni s'escapa de patir algun estrall, però tots (llevat de l'any 1707, per motius de guerra) tenen com a origen les altes xifres de morts d'infants.

La mortalitat a Ulldecona (1701-1800)

Descripció anual d'òbits d'albats i d'adults.

Anys	xiquets	xiquetes	homes	dones	totals
1701	3	12	8	18	41
1702	21	12	24	17	74
1703	27	19	12	13	71
1704	8	12	10	8	38
1705	9	5	12	17	43
1706	38	44	14	14	110
1707	27	22	50	37	136
1708	20	17	29	26	92
1709	16	17	16	9	58
1710	12	12	17	17	58
1711	18	6	12	18	54
1712	14	8	15	10	47
1713	15	15	18	19	67
1714	11	10	9	17	47
1715	15	9	13	7	44
1716	7	11	9	8	35
1717	25	13	9	9	56
1718	10	21	7	11	49
1719	20	19	13	15	67
1720	19	14	13	14	60
1721	13	14	15	13	55
1722	25	36	13	18	92
1723	15	17	10	15	57
1724	19	19	12	15	65
1725	14	12	15	15	56
1726	32	23	31	31	117
1727	23	12	20	10	65
1728	29	25	18	24	96
1729	38	52	18	15	123
1730	19	15	12	15	61
1731	20	19	25	28	92
1732	29	25	17	24	95
1733	23	24	11	19	77
1734	43	44	15	13	115
1735	20	18	17	31	86
1736	16	16	13	17	62
1737	18	25	21	12	76
1738	27	25	12	13	77
1739	25	26	22	15	88

1740	47	33	7	13	100
1741	31	40	20	18	109
1742	25	25	16	18	84
1743	16	25	21	13	75
1744	24	34	18	21	97
1745	41	21	21	21	104
1746	23	19	13	23	78
1747	24	25	12	20	81
1748	67	56	25	22	170
1749	40	26	28	27	121
1750	19	15	16	19	69
1751	19	16	19	15	69
1752	24	14	29	27	94
1753	5	6	14	8	33 (a)
1754	14	11	7	8	40 (b)
1755	40	37	18	18	113
1756	18	14	17	18	67
1757	16	25	21	25	87
1758	28	44	18	14	104
1759	64	76	18	20	178
1760	34	13	11	15	73
1761	34	25	39	40	138
1762	34	49	25	23	131
1763	32	30	31	18	111
1764	22	20	24	23	89
1765	35	25	28	27	115
1766	45	42	41	43	171
1767	65	67	31	31	194
1768	16	18	19	25	78 (c)
1769	11	16	15	14	56 (d)
1770	33	27	16	22	98
1771	15	16	15	16	62
1772	56	44	24	14	138
1773	20	22	15	13	70
1774	8	10	2	9	29 (e)
1775	28	16	15	15	74
1776	18	16	11	22	67
1777	54	50	14	17	135
1778	36	58	21	19	134
1779	24	17	19	23	83
1780	22	25	19	20	86
1781	34	29	28	29	120
1782	67	69	29	24	189
1783	24	31	21	19	95

1784	24	28	23	11	86
1785	23	22	31	26	102
1786	26	23	18	23	90
1787	43	38	24	15	120
1788	39	36	19	25	119
1789	36	24	22	12	94
1790	34	31	16	16	97
1791	47	35	17	16	115
1792	25	21	17	20	83
1793	19	23	17	19	78
1794	27	22	18	21	88
1795	30	40	26	32	128
1796	31	37	17	25	110
1797	27	21	22	21	91
1798	75	66	20	23	184
1799	22	25	32	27	106
1800	32	27	21	21	101
Total	2695	2561	1858	1889	9003

a) No tenim dades del 26 de gener al 13 de febrer (7 òbits) i del 23 de març al 29 de novembre (51 òbits). Així doncs, manquen 58 partides de defunció. El total d'òbits és de 91.

b) No tenim dades del 19 de gener al 18 de febrer (7 òbits), del 9 d'abril al 9 d'octubre (63 òbits) i del 28 d'octubre al 25 de novembre (12 òbits). Ens manquen 82 partides de defunció. El total d'òbits anual és de 122.

c) No tenim dades del 25 de febrer al 23 de juny (24 òbits), del 2 de juliol al 9 de juliol (2 òbits), del 24 de juliol al 31 de juliol (3 òbits) i del 7 de setembre al 21 del mateix mes (2 òbits). Ens manquen 31 partides de defunció. El total d'òbits anuals és de 109.

d) No tenim dades del 1 de maig al 22 d'agost (25 òbits). El total d'òbits de l'any són 81.

e) No tenim dades des del 30 de maig fins al final d'any.

Font: Arxiu Parroquial d'Ulldecona

Descripció del total d'òbit per edat i sexe (1701-1800)

La xifra total és de 9.003 òbits distribuïts de la següent manera:

	Total	%		Total	%
xiquets	2.695	29,93	hòmens	1.858	20,64
xiquetes	2.561	28,45	dones	1.889	20,98
	5.256	58,38		3.747	41,62

Relació per sexes entre batejos i òbits d'albats al segle XVIII

Batejos d'Ulldecona entre 1722-1800:

	Totals	%
xiquets	5.087	51,29
xiquetes	4.831	48,71
	<hr/>	
	9.918	100

Òbits d'albats a Ulldecona entre 1701-1800:

	Totals	%
Xiquets	2.695	51,27
Xiquetes	2.561	48,73
	<hr/>	
	5.256	100

Ràtio d'albats morts / batejos entre 1722-1800:

Batejats	9.918
albats morts	4.596 (46,33 % dels batejats)

Diferenciació de mortalitat entre albat i cos, 1701-1800

Anys	albat		Cos						
	Xifra abs.	%	Xifra abs.	%					
1701	15	36,58	26	63,42	1712	22	46,80	25	43,11
1702	33	44,59	41	55,41	1713	30	44,77	37	55,23
1703	46	64,78	25	35,22	1714	21	44,68	26	55,32
1704	20	52,63	18	47,37	1715	24	54,54	20	45,46
1705	14	32,55	29	67,45	1716	18	51,42	17	48,58
1706	82	74,54	28	25,46	1717	38	67,85	18	32,15
1707	49	36,02	87	63,98	1718	31	63,26	18	36,74
1708	37	40,21	55	59,79	1719	39	58,20	28	41,80
1709	33	56,89	25	43,11	1720	33	55,00	27	45,00
1710	24	41,37	34	58,63	1721	27	49,09	28	50,91
1711	24	44,44	30	55,56	1722	61	66,30	31	33,70

1723	32	56,14	25	43,86	1762	83	63,36	48	36,64
1724	38	58,46	27	41,54	1763	62	55,86	49	44,14
1725	26	46,42	30	53,58	1764	42	47,19	47	52,81
1726	55	47,00	62	53,00	1765	60	52,17	55	47,83
1727	35	53,84	30	46,14	1766	87	50,88	84	49,12
1728	54	56,25	42	43,75	1767	132	68,04	62	31,96
1729	90	73,17	33	26,83	1768	34	43,59	44	56,41
1730	34	55,73	27	44,27	1769	27	48,21	29	51,79
1731	39	42,39	53	57,61	1770	60	61,22	38	38,78
1732	54	56,84	41	43,16	1771	31	50,00	31	50,00
1733	47	61,03	30	38,97	1772	100	72,46	38	27,54
1734	87	75,65	28	24,35	1773	42	60,00	28	40,00
1735	38	44,18	48	55,82	1774	18	62,07	11	37,93
1736	32	51,61	30	48,39	1775	44	59,46	30	40,54
1737	43	56,57	33	43,43	1776	34	50,75	33	49,25
1738	52	67,53	25	32,47	1777	104	77,04	31	22,96
1739	51	57,95	37	42,05	1778	94	70,15	40	29,85
1740	80	80,00	20	20,00	1779	41	49,40	42	50,60
1741	71	65,13	38	34,87	1780	47	54,65	39	45,35
1742	50	59,52	34	40,48	1781	63	52,50	57	47,50
1743	41	54,66	34	45,34	1782	136	71,96	53	28,04
1744	58	59,79	39	40,21	1783	55	57,89	40	42,11
1745	62	59,61	42	40,39	1784	52	60,47	34	39,53
1746	42	53,84	36	46,16	1785	45	44,12	57	55,88
1747	49	60,49	32	39,51	1786	49	54,44	41	45,56
1748	123	72,35	47	27,65	1787	81	57,50	39	32,50
1749	66	54,55	55	45,45	1788	75	63,03	44	36,97
1750	34	49,26	35	50,74	1789	60	63,83	34	36,17
1751	35	50,74	34	49,26	1790	65	67,01	32	32,99
1752	38	40,43	56	59,57	1791	82	71,30	33	28,70
1753	11	33,33	22	66,67	1792	46	55,42	37	44,58
1754	25	62,50	15	37,50	1793	42	53,85	36	46,15
1755	77	68,14	36	31,86	1794	49	55,68	39	44,32
1756	32	47,76	35	52,24	1795	70	54,69	58	45,31
1757	41	47,13	46	52,87	1796	68	61,82	42	38,18
1758	72	69,23	32	30,77	1797	48	52,75	43	47,25
1759	140	78,65	38	21,35	1798	141	76,63	43	33,37
1760	47	64,38	26	35,62	1799	47	44,34	59	55,66
1761	59	42,75	79	57,25	1800	59	58,42	42	41,58

Font: Arxiu Parroquial d'Ulldecona

Creixement vegetatiu o natural d'Ulldecona (1722-1800)

Any	Batejos	Òbits	Saldo				
1722	91	92	-1	1762	149	131	18
1723	83	57	26	1763	139	111	28
1724	87	65	22	1764	128	89	39
1725	84	56	29	1765	119	115	4
1726	85	117	-32	1766	131	171	-40
1727	97	65	32	1767	125	194	-69
1728	104	96	8	1768	143	109	34
1729	94	123	-29	1769	108	81	27
1730	128	61	67	1770	107	98	9
1731	93	92	1	1771	119	62	57
1732	118	95	23	1772	116	138	-22
1733	107	77	30	1773	127	70	57
1734	110	115	-5	1774	144	29	115?
1735	109	86	23	1775	126	74	52
1736	118	62	56	1776	130	67	63
1737	86	76	10	1777	133	135	-2
1738	112	77	35	1778	131	134	-3
1739	130	88	42	1779	131	83	48
1740	93	100	-7	1780	131	86	45
1741	109	109	0	1781	132	120	12
1742	131	84	47	1782	138	186	-48
1743	122	75	47	1783	145	95	50
1744	101	97	4	1784	133	86	47
1745	138	104	34	1785	128	102	26
1746	120	78	42	1786	152	90	62
1747	12	81	41	1787	148	120	28
1748	124	170	-46	1788	153	119	34
1749	135	121	14	1789	135	94	41
1750	109	69	40	1790	164	97	67
1751	97	69	28	1791	146	115	31
1752	100	94	6	1792	165	83	82
1753	132	91	41	1793	161	78	83
1754	111	122	-11	1794	138	88	50
1755	134	113	21	1795	162	128	34
1756	142	67	75	1796	155	110	45
1757	102	87	15	1797	167	91	76
1758	130	104	26	1798	158	184	-26
1759	113	178	-65	1799	205	106	99
1760	147	73	74	1800	134	101	33
1761	114	138	-24				

Font: Arxiu Parroquial d'Ulldecona

Decennis	Habitants
1722-30	122
1731-40	208
1741-50	223
1751-60	210
1761-70	26
1771-80	296??
1781-90	319
1791-1800	507

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'APU

El creixement natural de la població al segle XVIII

A partir de l'any 1722, data en què tenim les primeres xifres de batejos, ens és possible conèixer el creixement vegetatiu o natural del poble. Com veurem a continuació, aquest creixement és la diferència entre la natalitat i la mortalitat. El primer element és més constant i regular, però el que marcarà la pauta és el segon: les brusques pujades i baixades de les defuncions faran que els resultats siguin positius o, per contra, negatius.

Com a anys força negatius tenim 1767, amb -69; 1759, amb -65; l'any 1782, amb -48; 1748, amb -46, i l'any 1766, amb -40 de saldo poblacional.

Com a anys més destacats de creixement natural tenim l'any 1799, amb 99; 1793, amb 83; 1792, amb 82; 1797, amb 76; 1756, amb 75, i 1760, amb 74 naixements més que defuncions.

Si veiem aquest creixement per decennis, tenim un augment constant fins a arribar a la meitat del segle. A partir de 1750 aquest augment es frena, i a partir de 1760 cau amb força, per tornar a pujar des de 1770. L'últim decenni l'augment registrat és espectacular.

Aquest fet ja el vam intuir quan vam tractar els naixements (vegeu Raïls, número 4), i ara veiem clar el fre poblacional de la meitat del segle i la forta embranzida final.

Per acabar, direm que al llarg d'aquests 79 anys el creixement natural registrat és de 1.911 habitants, xifra força important en una població que quasi triplica la seua població en el decurs del segle.

El problema dels enterraments urbans

Com hem vist anteriorment, el costum d'enterrar el difunt a l'interior de les esglésies i convents era generalitzat. Com diu Ferré al seu llibre, "els privilegis de poder ser enterrado en las iglesias, restrictivo en la Edad Media, fue tornándose cada vez más accesible, extendiéndose poco a poco hasta alcanzar a todos los fieles" (Ferré, 197).

Una de les mesures sanitàries preventives preses a finals del segle XVIII (3 d'abril de 1787), va ser el canvi del lloc d'enterrament. Fins a aquell moment pràcticament la totalitat de les parròquies utilitzaven l'interior de les esglésies existents o bé fossars situats dins el nucli urbà, al costat dels temples. En aquella data, el rei Carles III, preocupat per les epidèmies que es produïen a causa de l'abús d'enterrar els cadàvers dins dels temples, ordenà la construcció de cementeris fora de les poblacions, "en sitios ventilados" (resolució III). Es va començar pels indrets amb antecedents d'epidèmies, i es va seguir pels de més pes demogràfic i la resta (resolució II). Eren excepció les persones "de virtud o santidad" i els individus que tenien sepultura pròpia o familiar (resolució I). Aquest serà un dels punts conflictius a posteriori (Grau i Pujol, 158).

El cost de les obres aniria a càrrec dels fons de l'Església, dels delmadors i del municipi, que hi aporta diners i, si és possible, el terreny (resolució V). Per una menor despesa es miraria d'aprofitar les ermites com a capelles (resolució III) (Grau i Pujol, 158).

Pérez Moreda apunta les dificultats de la praxi de la llei, en primer lloc per part de

l'església: el clergat menor temia una baixada dels seus ingressos provinents dels funerals, aniversaris, misses i altres celebracions. Al clergat major se li demanava una part dels delmes. No obstant això, diversos bisbes hi estaran a favor i publicaran en les seues respectives diòcesis la cèdula reial acompanyada d'una explicació particular (Pérez Moreda, 427-428).

Un dels més receptius fou el de Tarragona, que 34 dies després de l'edicte ja enviava a totes les parròquies de l'Arquebisbat una circular en temps rècord. La persona que llavors tenia el bàcul era Francesc Armanyà. En la circular es fa ressò de "los gravísimos daños que fácilmente causan en la salud de los vecinos los sepulcros puestos en el interior de las iglesias, especialmente cuando son muchos y se abren con frecuencia", clara expressió dels mals que el costum portava segons els il·lustrats (Grau i Pujol, 159).

A continuació, l'arquebisbe exposa cronològicament des de l'època romana fins a la més recent –la medieval- la història i l'evolució del lloc d'enterrament. Intenta explicar la causa de l'hàbit del seu temps, sense veure-hi cap causa legal ni aprovable. Finalment, aprofitant el paper, prohibeix qualsevol sepeli abans de vint-i-quatre hores de la mort (Grau i Pujol, 159).

Des del Real Consejo es trameté el 26 d'abril de 1804 una altra ordre que torna a incidir sobre el tema amb dos objectius: el respecte religiós i la conservació de la salut del poble. El primer es veia ofès pel poc honor i religiositat amb què eren tractats els cadàvers en sepultar-se en els nous fossars, per manca de disposicions eclesiàstiques, i, per altra banda, també per la manca de veneració el qual havia estat tingut com "unos depósitos de podredumbre y corrupción", fet que produïa que la gent assistís a altres esglésies menys afectades.

En segon lloc, preocupaven seriosament les malalties derivades i la pèrdua poblacional (Grau i Pujol, 159).

Fixem-nos en la importància de l'Església com a vehicle transmissor: determinades ordres eren divulgades a través de les demarcacions eclesiàstiques. Mitjançant els rectors s'aconseguia arribar amb rapidesa a tots els pobles. El text reincident en alguns aspectes amb el 1787 i es demana la cooperació entre els poders civils –corregidor- i l'eclesiàstic –bisbe. Prèviament a la construcció, un arquitecte o mestre de cases havia de fer un informe, amb plànol i pressupost, i calia haver escollit un lloc airejat "y cuyo terreno por su calidad sea el más a propósito para absorber los miasmas pútridos y facilitar la pronta consunción o desecación de los cadáveres, evitando aún el más remoto riesgo de filtración o comunicación con las aguas potables del vecindario". Aquesta observació no la trobem en la primera ordre del 1787. El reconeixement de les condicions geològiques el portaria a terme el metge (Grau i Pujol, 160).

Es destaca el tancament del cementeri amb unes parets altes per tal d'impedir-hi l'entrada a qualsevol animal o persona. A més l'extensió havia de ser suficient no només per a la mortalitat ordinària avaluada a través de la mitjana d'un quinquenni atorgant a cada clot dos cadàvers durant tres anys, sinó també per a la catastròfica. Es ressaltava en menor mesura l'aprofitament com a capella de les ermites, la construcció d'un ossari "para el desahogo y limpieza de los cementerios" i habitacions per al capellà i l'enterramorts. En cas que no hi hagués prou recursos econòmics "basta por ahora (...) se coloque una cruz en medio de ellos". Era norma separar els albats de la resta i es permetia continuar l'estratificació social: les famílies més notables podien tenir el seu propi panteó ("sepulturas de distinción") (Grau i Pujol, 160).

L'arquebisbe transcriu les ordenances i exhorta als rectors perquè "procedan en este gravísimo asunto con la eficacia y escrupulosidad que exige la materia" i es posin d'acord amb les autoritats locals. Sembla que aquestes resolucions no agradaren als religiosos, especialment a les comunitats conventuals, les quals disposaven de fossars propis (claustres) i no desitjaven enterrar-se en els cementeris comuns. En una ordre del 12 de maig de 1807 es ratifiquen les providències anteriors i es deixa ben clar que les necròpolis acollirien "todos los cadáveres sin excepción alguna de estado, condición o sexo" (Grau i Pujol, 160).

A començament de la guerra del Francès, el 27 de setembre de 1809, des de Sevilla es fa arribar una altra nota a Tarragona en què es reiteraven les prohibicions (sense imposar cap sanció econòmica) i s'ordenava l'establiment de cementeris encara que fossen provisionals. S'indicava que calia fer els forats a la major fondària possible. El detonador de la notificació havien estat les malalties de Girona i d'altres localitats del Principat. La guerra incrementaria el nombre de morts, amb la qual cosa, si es deixaven enterrar a les esglésies, "es de temer una epidemia, mucho más quando nuestros enemigos al abandonar los pueblos suelen dexar abiertas las sepulturas". La profanació de les tombes pels exèrcits és un fenomen conegut en els conflictes. Ultra, la recerca de joies suposava un greuge per als avantpassats, una mena de pèrdua del passat. A més –potser inconscientment– esdevenia una "arma biològica", en facilitar la difusió de malalties i epidèmies.

La implantació dels governs liberals en el primer terç del segle XIX afavorirà la creació dels cementeris aïllats i allunyats. En la centúria vuitcentista es repeteixen, amb més minuciositat, però, un seguit

d'ordres sobre la matèria. Entre altres, destaquen les del 19 de març del 1848, del 30 de gener del 1851, del 29 de febrer del 1872 i del 19 de maig del 1883 (Grau i Pujol, 161). La demarcació provincial de Tarragona publicava el 10 de gener de 1883 al Butlletí Oficial una circular de sanitat en què es recopilaven una sèrie de disposicions anteriors.

En aquell any el 43% dels pobles de la província (80 sobre 184) encara tenien dins el seu nucli urbà el fossar, i en els que ja l'havien canviat, encara molts no havien tancat els cementeris vells tot i tenir-ne de nous.

La circular diu que pretén vetllar per la salut pública i es divideix en dos parts. La primera és semblant a les vistes més amunt: la distància mínima de la localitat o el camí ral havia de ser de cinc-cents metres. S'havia de construir en un indret elevat, contrari a la direcció del vent, sobre terres calcàries, lluny de rius, pous, fonts, sèquies o tubs d'aigua destinada tant al consum humà com a l'animal.

En el perímetre s'aixecaria un mur de dos metres d'alçada amb una obertura resguardada per una porta de ferro. La superfície del camp hauria de suportar cinc vegades la mortalitat d'un any, ja que es preveia inhumar cada quinquenni. La fossa tindria obligatòriament dos metres de llarg, vuit decímetres d'ample i un metre i mig o dos de fons. Les instal·lacions s'equipararien amb dos sales: una de mortuòria i l'altra d'autòpsia i embalsament, una capella i una habitació per al vigilant.

El segon grup de disposicions girarien entorn a les competències del municipi, el qual havia de formar una comissió que amb la junta local de sanitat es procuraria de l'estudi de totes les problemàtiques, economia, inhumació de l'antic cementeri, localització i aixecament del nou. Amb

aquest efecte demanarien la col·laboració del rector "y demás personas pudientes de la población". De tot això s'informaria el govern provincial: per traslladar el fossar vell, indicar la capacitat, la mitjana de defuncions i les condicions amb què es trobava. També es remetria l'informe de l'arquitecte "en aquellos que asi lo requiera la importancia de su coste".

Com veiem, estardaria molta a aconseguir una eradicació total dels cementeris dins les poblacions. Hi entren en joc un reguitzell de factors, como la pressió i la vigilància estatal, la manca de recursos dels ajuntaments, els interessos dels capellans, la tradició i les creences, etc. Generalment, les poblacions d'un major pes demogràfic reaccionen abans, però hauríem de seguir els casos un per un per comprendre l'observança de les lleis (Grau i Pujol, 162). Pel que fa al cas d'Ulldecona, es començà a soterrar extramurs en el decurs de la guerra del Francès, igual que en la majoria de poblacions de certa importància, entre les quals hi ha Tarragona, que ho fa l'any 1809 a l'indret actual.

En el cas d'Ulldecona, l'espai escollit va ser la zona on molts anys després es va construir el Cine Savoy. Les disposicions que hem vist anteriorment, d'una banda, i la sobremortalitat originada per la guerra, de l'altra, van ser-ne els detonants.

Però el trasllat definitiu del cementeri al lloc actual no arribarà fins a l'últim terç del segle XIX, molt probablement a la dècada dels anys setanta a vuitanta, després de ser inaugurada l'estació de ferrocarril, com assenyala molt bé al seu treball Anna Itarte Sorolla (vegeu RAÏLS número 14).

En resum, han passat quasi cent anys des de les primeres disposicions en matèria d'enterraments urbans. Si ens hem endinsat tant en el segle XIX és per poder seguir la legislació i l'aplicació iniciada a darreries del segle XVIII.

Conclusions

Els llibres de defuncions són un breuari del dolor i de la misèria humana: criatures de pit que moren i amb la seua mort arrosseguen la mare, parteres que moren amb el fill, parts dobles o triples que quasi sempre tenen mala fi... Aquest és el trist contingut dels obituaris d'aquesta època. En general, després de les grans mortalitats veiem que les defuncions disminueixen. Els més dèbils havien sigut eliminats i la resta de població podia esperar viure fins que sorgís una nova adversitat i arribés la seua hora. Però la conclusió que extraiem és que era força difícil arribar a vell. Quasi la meitat de la població moria abans de rebre la primera comunió.

Recapitem: pel que fa al cas dels infants, és coneguda la sobremortalitat estival, produïda sovint per les diarrees, les infeccions gastrointestinals originades freqüentment pel mal estat de les aigües (que comportaven la consegüent deshidratació), així com per les infeccions causades per picadures d'insectes.

Com hem indicat abans, la població infantil és la més sensible a la fam i la pobresa, i si no té prou proteïnes no pot créixer, contrau fàcilment malalties i mor, mentre que la població adulta resisteix millor a les penúries, a l'escassetat d'una alimentació insuficient.

La mortalitat adulta masculina supera clarament la femenina solament en dos dècades al llarg de tot el segle: la primera dècada, 1701-1710, és la conseqüència de la guerra de Successió. Pel que fa a la dècada de 1780-1790, és més difícil d'esbrinar quina en pot ser la causa.

Hem vist com el quadre del creixement natural reflecteix a partir del decenni 1750-1760 primer un fre a la tendència alcista de la població i després un estancament a la següent dècada, 1760-1770, decenni en el qual les morts pràcticament igualen els naixements.

Si esguardem el quadre II dels naixements del RAÏLS, número 4, veurem que entre el 1750 i 1770 l'índex pràcticament no es mou, mentre que la xifra d'òbits més de la meitat d'anys sobrepassa amb escreix la xifra de 100.

Una primera mala collita a penes tenia conseqüències demogràfiques; com a molt, comportava una baixada de la nupcialitat, que, en el pitjor dels casos, podia repercutir en una minva dels naixements. En conjunt, una modificació molt dèbil. Però la repetició de males collites portava tràgiques conseqüències: retrocés en els naixements i augment de la mortalitat, fenomen a través del qual s'aconseguia l'equilibri entre població i substistències.

Aquest és, segons el nostre parer, el cas de l'estancament del decenni 1760-1770, ja que no hi ha cap guerra i és temps de pau. Un fet ens crida l'atenció en aquesta dècada: la taxa de supervivència reflecteix com els xiquets i xiquetes que arriben a l'edat de rebre la primera comunió cau per primera i única vegada per sota del 50%. Per contra, l'últim decenni la taxa de supervivència dels més petits s'apropa al 60%. És un petit indicador de millora socioeconòmica, la continuïtat de la qual faria falta confirmar en el decurs del segle següent.

Per acabar, caldria veure la incidència de les mesures per enterrar extramurs sobre la qualitat de vida dels vius, si evità realment la propagació de malalties. Aquest factor, la veritat, no es pot prendre de forma aïllada, sinó que s'ha de relacionar amb altres: qualitat de les aïgues, millora de l'alimentació, avenços de la medicina, etc. No vull acabar sense reiterar el meu agraïment al senyor rector de la parròquia, mossèn Joan, pel suport que m'ha donat per realitzar la meua tasca d'investigació. Sense aquest suport i la seua bona voluntat no hauria pogut portar a terme aquest treball.

BIBLIOGRAFIA

Ferré Ferré, Alberto: *Historia de Uldecona y su entorno geográfico*, Ajuntament d'Uldecona, 1983, 439 pàgines.

Grau i Pujol, Josep M.T: *Població i lluita contra la mort a Montblanc (s. XVIII)*, Diputació de Tarragona, 1990, 192 pàgines.

Gual i Vilà, Valentí: *Vida i mort a la Conca de Barberà a l'Edat Moderna (Rocafort de Queralt, s. XVI-XVIII)*, Diputació de Tarragona, 1988, 168 pàgines.

Gual i Conca, Valentí: *La família moderna a la Conca de Barberà*, Diputació de Tarragona, 1993, 359 pàgines.

López Bonillo, Diego: *Los climas de Tarragona y sus repercusiones agrícolas*, Diputació de Tarragona, 1988, 525 pàgines.

Nadal Oller, Jordi: *Bautismos, desposorios y entierros. Estudios de historia demográfica*, Ariel, Barcelona, 1992, 270 pàgines.

Pérez Moreda, Vicente: *Las crisis de mortalidad en la España interior. Siglos XVI-XIX*, Madrid, 1980, 528 pàgines.